

EL LLOC DE CLARÀ TERME DE MONTORNÈS I ALTRES QÜESTIONS HISTÒRIQUES UNA CONCÒRDIA ENTRE CLARÀ I LA POBLA DE MONTORNÈS

Jordi Morant i Clanxet

Els antics habitants de Montornès sempre consideraren seves les terres i el lloc de Clarà i les Quadres, segons els documents, i no acceptaren de bon grat, la disgregació territorial, doncs ja trobaven bé l'aquell antiquíssim estatus, que a la fi passaria en favor de Torredembarra.

Aquesta problemàtica encara era vigent el segle XVII, i obligà, anys més tard, a establir una concòrdia entre les universitats o municipis implicats. En el fons documental històric de La Pobla es guarda, propietat dels "Amics de Montornès", la còpia d'un important document que ens ha servit per aquest estudi, i en el qual es justifica el fet.¹ Consta de tres folis manuscrits a tota plana, havent-hi a més dos documents annexes relacionats amb el mateix tema.²

Es tracta del *Llibre de las concordias del molí, de las olivas, i concordia de Clarà copiadas en est llibre*, fent només referència la que ens ocuparà aquest article. Sobresurt la rubricada per l'Assessor General de les Baronies de Santes Creus que, com és conegut, representava a l'Abat del monestir el qual exercia el senyoriu en aquells indrets. En el preliminar del document com volent justificar que Clarà pertanyia al terme de La Pobla, hi diu: "*Pretenent tots jurats Universitat y particulars de dita Pobla de Montornès que lo terma de las vila se exten*

1. "*Llibre de las concordias del molí, de las olivas y concordia de Clara copiadas en est llibre*". A més "*Concordia feta entre Pobla de Montornès y Clara*". Manuscrit.

2. "*Acte de Clarà. Avinensa de la Torrabembarra y Clara en divisió del terma. Copia autentica de la confesio dels homens de Clara treta del capbreu fet lo any 1602*", Manuscrit.

fins a la vera del mar y arriba de una part fins lo terme de Creixell, Torredembarra, Vespella y Salomó, y axí be fins fet son terme estan situadas diferents quadras, et signantur de la de Clara de tal manera que Clarà per si, no te terrma hans be es del Terme de Montornès.”

La justificació, segons el document, es fonamenta en uns capbreus del 1615, una declaració notarial feta pels homes de Clarà l'any 1602, per un altre document del 1624 i per la possessió, per part dels de Montornès, en terres de conreu, del bestiar i el pastoreig. Aquests documents es refermen, segons l'escrit, per d'altres d'anteriors recensionats a la concòrdia: “...*que las quadra o terme de la Poble de Montornes com consta del Llibre de la Cort, de la concòrdia feta y firmada per lo Pavorda Tarragona y lo sr. de la Torradembarra a 4 de juliol 1206, de un privilegi per lo sr. Rey Dn. Fernando concedit a la Poble de Montornes y Clara, de una acta de possessió feta per lo Sr.Rei Don Juan d'Aragó en lo any 1392, de un capbreu fet en favor de la Torradembarra y per conseguint dit lloch de Clara...*”

És, doncs, que per evitar “*debats, odis y rencors*”, i plets interminables, la Universitat de la Poble i el lloch de Clarà signaren un pacte de concòrdia que amb els anys esdevindria la unió d'aquest llogarret amb Torredembarra. Els de la concòrdia podríem resumir-los així:

1. Els del terme de Montornès tidran els ramats a les Quadres de Sesgunyoles, Clariana, Sagrista i quadra de Clarà, sense pagar import o lliurament de cap mena, tant de dia com de nit.

2. Els homes de Clarà podran tenir el bestiar al terme de La Poble de Montornès amb les mateixes condicions.

3. L'amo d'una finca que un ramat li produeixi danys, podrà denunciar-los al sr. Batlle per a ésser indemnitzat pel propietari responsable.

4. Els dos batlles es comprometen a barrar el pas als veïns dels termes immediats, i de fer-ho, hauran de demanar-ho prèviament a l'Abat de Santes Creus o al Governador, el qual determinarà.

5. Si un foraster necessita fer un ban, el batlle respectiu d'un o de l'altre lloch, podrà exigir una autorització escrita de l'abat.

6. Els de Clarà demanen el repetit abat, senyor de les terres, privilegi per demanar al propi Consell, i elegir cada any Jurat i Mostasaf.

7. Les dues parts renuncien a seguir la causa que tenien introduïda prop de la Mitra del monestir cistercenc, i per no entrar en més qüestions i plets s'imposen mútuament el pagament de 1.000 lliures. El jutge o la Cort podran intervenir si s'aprova el cas.

Segueix la notació en llarga descripció en llatí la qual s'aprovà, ratifica i es confirma la concòrdia que subscriuen els representants dels dos llocs. Per part de La Poble de Montornès signen els síndics, Joan Reverter, i Pere-Pau Miracle, i per Clarà, els síndics Joan Duran i Francesc Reverter. El document consta datat a La Poble de Montornès el 29 de juliol de 1679 i el rubriquen també els magnífics senyors Josep Llorens i Josep Sunyer, de Tarragona.

La present Concòrdia forma part de *Llibre de les concordies* citat. És fidel a l'original en tots els punts, en dona fe el notari Francesc Vidal de Tarragona.³

L'acceptació del document implicà, de fet, el reconeixement mutu del lloc i l'inici de la segregació del terme de Montornès. Creiem que el poder dels comtes de Santa Coloma de Queralt, senyors de Torredembarra, influí notablement en l'interès per tal que les terres i quadres de Clarà, separades de La Pobla, poguessin integrar-se un dia al citat terme, en especial per motivacions comercials, doncs allí existien unes importants salines, cotó i molt de vi en un comerç marítim important, que a més arribava des de Roda de Berà a Altafulla i Tamarit.

En la transformació política anotem la presència que les colònies catalanes que ja tenen el bastió de Tamarit l'any 1050, Puigpelat, Creixell, Montornès i Altafulla, avancen lentament fins el 1066. Uns 10 quilòmetres avant sense grans obstacles, els catalans avançaren molt fins prop les muralles de Tarragona, i ens referim, és clar, al període de la reconquesta. Pel que sembla l'avançada cap el litoral, la van fer la gent de Sant Cugat del Vallès, prop la desembocadura del riu Gaià, on a més actuava el comte Ramon Berenguer I, fent varies forteses per assegurar la frontera per la línia marítima, concedint feus tant a Clarà, Ullastrell i el Puigperdiguers, (la Pobla). Així el 1057 el comte feia donació, a uns quants homes de la quadra i terra erma per a construir en un castell a Clarà.

A la manca de nova investigació, la concòrdia la consideren com la culminació, el resultat d'uns fets que ja existien si no judicialment, almenys en la pràctica, perquè el lloc de Clarà, malgrat de pagar talls i impostos a La Pobla el 1733, tenia regidors de 1722, tractaren de fitar els límits del terme amb el senyor de Torredembarra, amb qui tenien en aquest punt fortes desavinences i problemes.

Així, doncs, al mateix llibre de les Concòrdies de La Pobla de Montornès, hi tenim un altre document sobre l'entesa dels de Clarà amb Torredembarra datat l'11 de desembre de 1722. Per formalitzar la qüestió, van ser citats Antoni Cebrià, notari de Valls, i escrivà de Santes Creus, escrivà i substitut de Rafel Lluch notari de Tarragona i escrivà de negocis del Comte de Santa Coloma de Queralt; consten, també el Revd. Joan Bata. Ravell, Governador General de les Baronies de Santes Creus, i el Revd. P. F. Padrò, Síndic Procurador del monestir.

Els presents presentaren a una peça de terra de Josep Gatell situada a la bassa de Torredembarra al "*cap mes avall*", iniciaren la fitació a les salines a la part de sol ixent: "*Quedant franch lo camí o carretera comú per los del Terma de Torradembarra, y que lo de Clarà, que de molt temps esta part estavan continuament ab questions*".

3. Concòrdia citada.

LA FITACIÓ

En quan als treballs de fitació intervingueren: Jaume Figueras, Batlle, Joan Fuster, Carles Duran de Clarà i el comte amb l'assistència de Josep Gatell, batlle, Francesc Roig, Joan Gatell del pou i Josep Brat, regidors de Torredembarra, i *“han convingut que lo dit terme de Clarà baxava per la carretera avall fins a la dita passa de dit Fontanilles, estan lliura la carretera per a tots. Una altra fita consta carretera amunt en una altra terra de Jaume Fontanelles; segueix la línia de separació i una fita es col·locada davant l'hort de Joan Gatell a lo portal de la Creu, i va discorrent damunt lo trull per lo dit terme de Clarà lo trull del dit Gatell.”*

Les fites continuen fins la situada entre la propietat d'un Fontanelles i d'allí se'n va direcció al mar, deixant-se un senyal al cantó esquerra pel pont que travessa el rec. També hi ha altres senyals o fites que s'han plantat prop d'unes que hi havia en línia recta fins la platja, més dues cap el mar. És datat aquest document en 5 de març de 1755.⁴

El darrer document inclòs a l'interior del Llibre de les concòrdies, diu: *“Copia autentica de la confessió dels homes de Clara fet en lo any 1602”*. Aquest altre document el signa el notari Estefani Aubanell, que ho era del Monestir de Santes Creus, i natural de Granollers.

La declaració fa constar expressament que la confessió és tretxa del foli 9 d'un capbreu del monestir de Santes Creus relacionat amb els venedors i homes de Clarà terme de Montornès. *Hono. Joanes Soler Baylus loci et quadra de Claranno termini de Montornes pro Rev. Domino Abate Monasteny et conventus Sanctorum Crucem domino Castri et termini Montornes...* Tot el document és en llatí, cita la presència de Joan Fuster, Pere Duran i Joan Casasús de les quadres de Clarà i la del P. Blai Torrens, Síndic de Santes Creus, juntament amb Bartomeu Miracle de Bràfim i Joan Tarrasa de La Pobla de Montornès.

Les parts posades sobre els Sants Evangelis, els primers juren que són súbdits del Pare Abat del citat monestir, que és senyor de Clarà i tot el terme de Montornès, del qual té jurisdicció civil i criminal en aquest lloc, reconeixent-li, també el dret de primícies. La declaració que no abasta les dues pàgines foli, consta signada a La Pobla de Montornès el 12 de març de 1602, enregistrant-se el document pel notari de Tarragona Francesc Vidal.⁵

D'aquelles èpoques tan fosques, si no tenim la totalitat dels documents, se'ns fa difícil entendre connexions, drets i les servituds dels habitants d'un lloc o territori, el de conèixer abastament essència, les costums i els vassallatges, pel que no serà de més recordar un lloc de la nostra història, com va ser el llogaret de Clarà.

4. De l'acta de Clarà del mateix llibre.

5. Declaració citada dels homes de Clarà de 1602.

El lloc de Clarà consta a la donació feta el 1056 per Ramon Berenguer I a un tal Guitart

I altres homes.⁶ Per altra part, el Puigperdiguers, primitiva denominació de Montornès, el donà el mateix comte a Ramon de Tansunyer l'any 1066, el qual per límits, segons el document, tenia les muntanyes de Sant Pere de Casserres, les Morisques, Clarà i les ones del mar.⁷

Historiant Clarà i les seves circumstàncies, hem de recordar “*que tres anys abans els mateixos comtes havien concedit la quadra de Clarà els homes de paratge Guitard, Proliolisc i Olomar, fills respectivament de Gisaldi i Bonafilia, Guitard i Ermenguada i Sendret, donant-los-hi a més, explica l'escriptura, els estanys que son al seu terme, cent llúgues marines i obligant-se a construir una terra de pedra i calç i una fortalesa a l'interior de la Quadra, i els límits els assenyala del document, per Orient amb el mateix terme de Clarà que arriba fins l'estany de'n Soler; a mig dia amb les ones del mar fins la Palomera de Setne; per Occident amb la serra on és la vola ventisclosa per la falda que mira a la de Clarà, baixant entre les Buades prop del Davinet, i pel nord a la roca de les Morisques, que junta amb el mateix terme de Clarà.*”

Per altra part, l'historiador Fort i Cogul⁸ ens transcriu l'acta del rei Pere III el Cerimoniós del 20 de juliol de 1381, en el qual fa constar que Santes Creus té sobre el terme del Castell de Montornès, Clarà i el mas de Clariana el domini civil i criminal ja comentat “*merum et mixtum imperium*”.

El mateix historiador⁹ inclou les terres de Clarà dintre les propietats tardanes del monestir, adquirides el segle XIV, les quals engrandiren el domini del terme de La Pobla de Montornès, que ja era de la seva propietat per unes adquisicions fetes els anys 1173 i 1178, recordant que en aquesta darrera data hi havia entre les propietats que s'adquirien la partida de Belloch, on s'edificaria el poble.¹⁰

En successives concessions reials, consta, doncs, el lloc de Clarà integrat dintre del terme de Montornès els quals capbreus guarda l'antic arxiu de Santes Creus i que són mencionats per Eufemià Fort al seu treball sobre “El senyoriu de Santes Creus”.¹¹

Per acabar aquest breu periple històric, potser un xic enrevessat, Clarà ja és citat el 24 de setembre del 1069, quan el comte de Barcelona Ramon

6. MORERA i LLAURADÓ, Emili. *Tarragona Cristiana*, apèndix, vol. I, Tarragona, 1897. A més pàg. 341. Transcripció del document, com també podem consultar a: FONT i RIUS. *Cartas de población y franquicias...*, i altres autors.

7. Obres i autors citats.

8. FORT i COGUL, Eufemià. *El Senyoriu de Santes Creus*, Barcelona, 1972.

9. FORT. Obra citada.

10. A més dels autors citats, també: MORANT i CLANXET, Jordi. *La Pobla i el Castell de Montornès*. Introducció a la seva història, pàg. 11, Tarragona, 1972.

11. Arxiu Històric Arxidiocesà. *Llibre de Cinia de la Mare de Déu de Montornès*, manuscrit.

Berenguer I féu la donació del territori que ja sabem, als seus pobladors a més del Puigperdiguers, arriben fins el mar, confirmant aquells mateixos territoris, on a més hi havia Clarà. Heus ací la importància estratègica del cobejat llogaret, que després passaria al monestir de Santes Creus.¹²

A part de tota la qüestió, al lloc de Clarà existeixen i continuen diverses terres i cases propietat d'antics habitants de La Pobla, recordant entre elles la Sínia donada al segle XVIII per Miquel Porta al Santuari de Montornès.

12. UDINA i MARTORELL, Frederic. "*Libre Blanch*" de Santes Creus. Cartulari del segle XII, pàg. 18-19. Consell superior d'Investigacions Científiques, Barcelona, 1957.